7 Απριλίου 2026

Το τροπάριο της Κασσιανής και ο «Κασσιανισμὸς» του Παλαμά: το πίπτειν ανθρώπινον, το εμμένειν εωσφορικόν, το μετανοείν θείον

/ Γενικά Θέματα

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ μιὰ παράκουη ψυχή

ἀρχίζει νὰ συναισθάνεται τὸ παράπτωμά της καί

ἐπαναστατεῖ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ της

ζητῶντας ἀπὸ τὸ σκοτάδι

ὅπου τῆς ἔρριξε ὁ ἐγωισμὸς τὴ θεία συγνώμη,

ὁ Θεὸς βρίσκεται κοντά της καί

τὴ χειραγωγεῖ πρὸς τὸ φῶς

Τάσος Ἀθανασιάδης

(Ὁ Ντοστογιέφσκι ἀπὸ τὸ κάτεργο στὸ πάθος[2])

- *Αλεξάνδρα Π. Ντότσικα (Δρ. Ιστορίας της Φιλοσοφίας, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)*

Ἡ Κασσιανή, γνωστὴ ἀπὸ τὶς πηγὲς καὶ ὡς Κασσία ἢ Ἰκασία ἢ Εἰκασία, ἐγενήθη μεταξὺ τοῦ 805 καὶ τοῦ 810 μ.Χ. στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἔζησε ἐπὶ Θεοφίλου (829 -842 μ.Χ.). Ὑπῆρξε ἐξαίρετη βυζαντινὴ ποιήτρια καὶ μελωδός. Στὴν παράδοση περιγράφεται ὡς πλουσία, ὡραία, σοφὴ καὶ εὐσεβής. Ὁ πρῶτος βυζαντινὸς χρονογράφος ποὺ μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση της εἶναι ὁ Συμεῶν Μάγιστρος (10ος αἰ.), ἐνῷ ἀκολουθοῦν ὁ Γεώργιος Ἁμαρτωλὸς (9ος αἰ.), ὁ Λέων Γραμματικὸς (8-9ος αἰ.) καὶ ὁ Ἰωάννης Ζωναρὰς (12ος αἰ.). Ἀπὸ τὸν Μάγιστρο μαθαίνουμε ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Θεόφιλου ὀργάνωσε τὴν ἐπιλογὴ τῆς συζύγου του γιοῦ της καὶ κάλεσε ἐπιλεκτικὰ τὶς ὡραιότερες νέες τῆς βυζαντινῆς ἀριστοκρατίας. Ὁ δὲ Θεόφιλος θὰ ἐπέδιδε ἕνα χρυσὸ μῆλο πρὸς δήλωση τῆς ἐπιλογῆς του. Ἡ ὁμορφότερη ὑπῆρξε ἀναμφισβήτητα ἡ Κασσιανὴ καὶ σὲ αὐτὴν ἐπρόκειτο νὰ δώσει τὸ μῆλο. Θέλοντας, ὅμως, νὰ διαπιστώσει ἐὰν ὁμορφιά της Κασσιανῆς συμπορευόταν μὲ εὐφυία τῆς ἀπηύθυνε τὸ πολυθρύλητο: «Ὡς ἄρα διὰ γυναικὸς (δηλ. τῆς Εὔας) ἐρρύη τὰ φαῦλα» («Ἀπὸ τὴ γυναῖκα ξεκινοῦν τὰ κακά»). Ἡ Κασσιανὴ ἀπάντησε εὐστόχως: «Ἀλλὰ καὶ διὰ γυναικὸς (δηλαδὴ τῆς Θεοτόκου) πηγάζει τὰ κρείττονα» («Καὶ ἀπὸ τὴ γυναῖκα πηγάζουν τὰ καλύτερα, τὰ εὐγενέστερα»). Ἡ ἀπάντηση, ὡστόσο, προκάλεσε τὸν Θεόφιλο νὰ προσφέρει τὸ μῆλο τῆς ἐπιλογῆς στὴ Θεοδώρα[3]. Ἡ Κασσιανὴ θὰ δοκιμάσει ἔντονη ἀπογοήτευση καὶ θὰ ἀποτραβηχθεῖ ἀκολούθως γιὰ νὰ μονάσει. Ἔχτισε ἡ ἴδια ἕνα μοναστήρι καὶ μὲ τὸ μοναχικό της σχῆμα θὰ ἀφιερωθεῖ πλέον στὴ λατρεία τοῦ Χριστοῦ καὶ στὴν ποίηση[4].

Στὸ μοναστήρι θὰ συνθέσει πολλοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, τροπάρια, ἰδιόμελα καὶ μερικὰ στιχηρὰ παίγνια ποὺ ἀποδεικνύουν τὸ ἔμφυτο ταλέντο, τὴν ἔντονη καλλιτεχνικὴ ῥοπή της, τὸ βαθὺ θρησκευτικό της συναίσθημα καὶ τὴ μεταρσιωτική της εὐλάβεια. Ἐκεῖ στὴν ἥσυχη ἀτμόσφαιρα τοῦ μοναστηριοῦ θὰ συνθέσει τὸ περίφημο Ἰδιόμελο «Τροπάριο τῆς Κασσιανῆς», ἐκ τοῦ ὀνόματός της, τὸ ὁποῖο ψάλλεται κάθε χρόνο κατὰ τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες τοῦ Νυμφίου καὶ τῶν Παθῶν τὴ Μεγάλη Τρίτη ὡς Δοξαστικό τῶν Ἀποστίχων τοῦ Ὄρθρου τῆς Μεγάλης Τετάρτης. Πρόκειται γιὰ ἕνα ἀριστούργημα γεμᾶτο συναισθηματικὴ φόρτιση, κατάνυξη καὶ

συγχώρεση, τὸ ὁποῖο προσφέρει ἠρεμία σὲ κάθε ἐν μετανοίᾳ ἀληθῶς ἁμάρτημα.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ ποιήτρια ἐμπνεύστηκε τὸ Δοξαστικὸ ἀπὸ τὶς λιτὲς ἀφηγήσεις τοῦ εὐαγγελιστῆ Ματθαίου (κστ᾽, 6-7): «Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου» καὶ τοῦ Λουκᾶ (ζ. 37-38): «Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου καὶ στάσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ». Καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος (ΙΔ᾽ 3) περιγράφει τὰ ὅμοια ὡς ἑξῆς: «Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς».

Ἑπομένως, τὸ τροπάριο δὲν ἀναφέρεται στὴν Μαρία τὴ Μαγδαληνή, ὅπως κάποιοι σπεύδουν πρὸς ἰσχυρισμό, ἀλλὰ στὴν ἀνώνυμη ἁμαρτωλὴ γυναῖκα, τὴ μοιχαλίδα, τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς ἔσωσε ἀπὸ βέβαιο λιθοβολισμὸ τοῦ ἔξαλλου πλήθους τῶν Φαρισαίων. Τὴν ἔσωσε δὲ μὲ τὴν ἑξῆς ἀπάντηση πρὸς τοὺς κατηγόρους της: «ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτο λίθον ἐπ᾽ αὐτὴν» καὶ ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν πειστικὴ πρὸς τὴ γυναῖκα προτροπή: «Πορεύου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε».

Ἡ γυναῖκα, ὅταν πληροφορήθηκε ὅτι ὁ Χριστὸς βρίσκεται στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνα Φαρισαίου τοῦ λεπροῦ, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ἐκφράσει τὴ λατρεία καὶ τὴν ἀφοσίωσή της. Ντυμένη σεμνὰ πηγαίνει γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴν εὐγνωμοσύνη της στὸν Χριστὸ πλένοντάς του τὰ πόδια μὲ τὰ πολύτιμα μύρα ποὺ εἶχε ἀγοράσει, μύρα ποὺ ξεχύνονται ἀπὸ τὴν καρδιά της καὶ σφουγγίζονται ἀπὸ τὰ ξέπλεκα μαλλιά της.

Τὸ τροπάριο τῆς Κασσιανῆς

Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή,
τὴν σὴν αἰσθομένη θεότητα, μυροφόρου ἀναλαβοῦσα τάξιν,
ὀδυρομένη, μύρα σοι, πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ κομίζει.
Οἴμοι! λέγουσα, ὅτι νύξ μοι ὑπάρχει, οἶστρος ἀκολασίας,
ζοφώδης τε καὶ ἀσέληνος ἔρως τῆς ἁμαρτίας.
Δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρύων,
ὁ νεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ·
κάμφθητί μοι πρὸς τοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας,
ὁ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς τῇ ἀφάτῳ σου κενώσει.
Καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους σου πόδας,

ἀποσμήξω τούτους δὲ πάλιν τοῖς τῆς κεφαλῆς μου βοστρύχοις·
ὧν ἐν τῷ παραδείσῳ Εὔα τὸ δειλινόν,
κρότον τοῖς ὠσὶν ἠχηθεῖσα, τῷ φόβῳ ἐκρύβη.
Ἁμαρτιῶν μου τὰ πλήθη καὶ κριμάτων σου ἀβύσσους
τίς ἐξιχνιάσει, ψυχοσῶστα Σωτήρ μου;
Μή με τὴν σὴν δούλην παρίδῃς, ὁ ἀμέτρητον ἔχων τὸ ἔλεος.

Μετάφραση τοῦ Φώτη Κόντογλου:

Κύριε, ἡ γυναῖκα ποὺ ἔπεσε σὲ πολλὲς ἁμαρτίες,

σὰν ἔνοιωσε τὴ θεότητά σου, γίνηκε μυροφόρα καὶ σὲ ἄλειψε μὲ μυρωδικά

πρὶν ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμό σου κὶ ἔλεγε ὀδυρόμενη:

Ἀλλοίμονο σὲ μένα, γιατί μέσα μου εἶναι νύχτα κατασκότεινη καὶ δίχως φεγγάρι,

ἡ μανία της ἀσωτείας κὶ ὁ ἔρωτας τῆς ἁμαρτίας.

Δέξου ἀπὸ μένα τὶς πηγὲς τῶν δακρύων,

ἐσὺ ποὺ μεταλλάζεις μὲ τὰ σύννεφα τὸ νερὸ τῆς θάλασσας.

Λύγισε στ’ ἀναστενάγματα τῆς καρδιᾶς μου,

ἐσὺ ποὺ ἔγειρες τὸν οὐρανὸ καὶ κατέβηκες στὴ γῆς.

Θὰ καταφιλήσω τὰ ἄχραντα πόδια σου,

καὶ θὰ τὰ σφουγγίσω πάλι μὲ τὰ πλοκάμια τῆς κεφαλῆς μου•

αὐτὰ τὰ πόδια, ποὺ σὰν ἡ Εὔα κατὰ τὸ δειλινό, τ’ ἄκουσε νὰ περπατᾶνε,

ἀπὸ τὸ φόβο της κρύφτηκε.

Τῶν ἁμαρτιῶν μου τὰ πλήθη

καὶ τῶν κριμάτων σου τὴν ἄβυσσο, ποιός μπορεῖ νὰ τὰ ἐξιχνιάση,

ψυχοσώστη Σωτῆρα μου;

Μὴν καταφρονέσης τὴ δούλη σου, ἐσὺ ποὺ ἔχεις τ’ ἀμέτρητο ἔλεος.

Ἡ ἁμαρτία παρουσιάζεται ὡς σκοτάδι καὶ βάρος γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ψυχή. Ἡ εἰκόνα τῆς «νύχτας» καὶ τοῦ «ἀσέληνου ἔρωτα» ἀποδίδει μὲ ἔντονο τρόπο τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐσωτερική του σύγχυση.

Ἡ ἁμαρτία δὲν ἐμφανίζεται ἁπλῶς ὡς μιὰ λανθάνουσα πράξη, ἀλλὰ ὡς μιὰ δύναμη ποὺ αἰχμαλωτίζει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ὁδηγεῖ σὲ πνευματικὴ ἀποξένωση, σὲ ψυχικὴ κατάρρευση. Μέσα σὲ αὐτὴ τὴ σκοτεινὴ κατάσταση, ἡ γυναῖκα ἀναγνωρίζει τὸ βάθος τῆς πτώσης της καὶ ἐκφράζει τὸν πόνο καὶ τὴν ἀπόγνωσή της.

Κεντρικὸ στοιχεῖο τῆς μετάνοιάς της ἀποτελοῦν τὰ δάκρυα, ποὺ λειτουργοῦν ὡς μέσο καθαρμοῦ καὶ λύτρωσης. Δὲν εἶναι ἁπλῶς ἔκφραση συναισθηματικῆς φόρτισης, ἀλλὰ συνειδητὴ πράξη ταπείνωσης καὶ παράδοσης στὸν Θεό. Ἡ γυναῖκα σκουπίζει τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ μὲ τὰ μαλλιά της. Τὸ ἄλλοτε στοιχεῖο τῆς ὁμορφιᾶς της γίνεται μέσο ὑπηρεσίας καὶ ἔκφρασης ἀγάπης. Τὰ δάκρυά της εἶναι δάκρυα ἐλέους, συντριβῆς, μετανοίας καὶ ἀνάγκης ψυχικῆς νὰ συγχωρεθεῖ καὶ νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν ἐνοχή τῆς προηγούμενης ζωῆς.

Ἐκ παραλλήλου, ὁ συμβολισμὸς εἶναι ἐμφανὴς στὸ κάτωθι: ἐνῷ ἡ Εὔα, μετὰ τὴν πτώση, κρύβεται ἀπὸ τὸν Θεό, ἡ ἁμαρτωλὴ γυναῖκα πλησιάζει τὸν Χριστὸ μὲ θάρρος καὶ ἐμπιστοσύνη. Ἡ δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐπιστρέψει καὶ νὰ ἀποκαταστήσει τὴ σχέση του μὲ τὸν Θεὸ γίνεται πλέον ἐπιλογή. Στὸ τέλος τοῦ τροπαρίου, ἡ γυναῖκα, ἐνῷ ἀναγνωρίζει τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν της, δὲν χάνει τὴν ἐλπίδα της, διότι στηρίζεται στὸ ἀμέτρητο ἔλεος τοῦ Θεοῦ[5]. Ὅποιο τὸ εὖρος τῆς ἀνθρώπινης ἁμαρτίας, ἡ θεία ἀγάπη καὶ συγχώρηση ὑπερτεροῦν.

Πρόκειται, λοιπόν, γιὰ ἕνα ἀριστούργημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ὑμνογραφίας μὲ λυρικὴ ἔξαρση, μεταρσιωτικὸ κραδασμό, ὑποβλητικότητα καὶ προεκτάσεις ποὺ διοχετεύουν μέσα τὴν ψυχὴ ἀκόμα καὶ τοῦ πιὸ ἀδιάφορου θρησκευτικὰ ἀνθρώπου τὰ πρόσωπα ποὺ κινοῦνται πίσω ἀπὸ τὶς γραμμές: ὁ Ἰησοῦς ποὺ προετοιμάζεται γιὰ τὸ Πάθος του, ἡ μετανοημένη, ἁμαρτωλὴ γυναῖκα μὲ τὸν μύρο στὰ χέρια καὶ τὰ ξέπλεκα μαλλιά της νὰ σφουγγίζουν ἀνάκατα μὲ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας της προσδοκῶντας συγχώρεση, ἀλλὰ καὶ ἡ πληγωμένη ποιήτρια, ἡ ὑπέροχη ὑμνογράφος τοῦ Τροπαρίου, ποὺ συνέλαβε καὶ ἀπέδωσε γνήσια λυρικὰ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας ποὺ ἐξουθενώνει καὶ φθείρει τὴν ἀνθρώπινη ψυχή.

Τὸ τροπάριο τῆς Κασσιανῆς καὶ ὁ Κ. Παλαμᾶς

Τὸ τροπάριο τῆς Κασσιανῆς ἐνέπνευσε βαθιὰ τὸν Κωστῆ Παλαμᾶ, γιὰ αὐτὸ καὶ ὁ σπουδαῖος αὐτὸς ποιητὴς σπεύδει νὰ συνθέσει ἢ νὰ παραφράσει τὸ κείμενο ἀποδίδοντάς του τὴν προσωπικὴ ἐσωτερική του κατάσταση, τοὺς ἄδηλους, κρυφοὺς ψυχικούς του ἀναστεναγμούς. Παραθέτουμε:

Κύριε, γυναῖκα ἁμαρτωλή, πολλά

πολλά, θολά, βαριὰ τὰ κρίματά μου.

Μά, ὦ Κύριε, πὼς ἡ θεότης Σου μιλᾶ,

μὲσ’ στὴν καρδιά μου!

Κύριε, προτοῦ σὲ κρὺψ’ ἡ ἐντάφια γῆ

ἀπὸ τὴ δροσαυγὴ λουλούδια πῆρα

κι ἀπ’ τῆς λατρείας τὴν τρίσβαθη πηγή

σοῦ φέρνω μύρα.

Οἶστρος μὲ σέρνει ἀκολασίας…Νυχτιά

σκοτάδι, ἀφέγγαρο, ἀνάστερο μὲ ζώνει,

τὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας, φωτιά

μὲ καίει, μὲ λιώνει.

Ἐσὺ ποὺ ἀπὸ τὰ πέλαα τὰ νερά

τὰ ὑψώνεις νέφη, πᾶρε τα Ἔρωτά μου,

κυλᾶνε, εἶναι ποτάμια φλογερά

τὰ δάκρυά μου.

Γεῖρε σ’ ἐμέ. Ἡ ψυχή μου πὼς πονεῖ!

Δέξου μὲ Ἐσὺ ποὺ δέχτηκες καὶ γεῖραν

ἄφραστα ὡς ἐδῶ κάτου οἱ οὐρανοί

καὶ σάρκα ἐπῆραν.

Στ’ ἄχραντά Σου πόδια, βασιλιᾶ

μοῦ Ἐσύ, θὰ πέσω καὶ θὰ στὰ φιλήσω

καὶ μὲ τῆς κεφαλῆς μου τὰ μαλλιά

θὰ στὰ σφουγγίσω.

Τάκουσεν ἡ Εὔα μὲσ’ στὸ ἀποσπερνό

τῆς παράδεισος φῶς ν’ ἀντιχτυπᾶνε,

κι ἀλαφιασμένη κρύφτηκε...Πονῶ,

σῶσε, ἔλεος κάνε.

Ψυχοσὼστ’ οἱ ἁμαρτίες μου λαός

τ’ ἀξεδιάλυτα ποιός θὰ ξεδιαλύσει;

Ἀμέτρητό Σου τὸ ἔλεος, ὁ Θεός!

Ἄβυσσο ἡ κρίση.

Τὸ ποίημα τῆς Κασσιανῆς ἐκφράζει ἕνα κομμάτι τῆς κριματισμένης καὶ ἁμαρτωλῆς ψυχῆς τοῦ Παλαμᾶ. Ὁ ποιητὴς φαίνεται νὰ συναισθάνεται τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας βαθύτατα καὶ ὁ ἴδιος. Ἡ ἀπόδοση εἶναι ἐξαιρετική, ἀκριβῶς διότι τὰ συναισθήματα, οἱ διαλογισμοὶ καὶ ὁ κραδασμὸς τῆς ποιήτριας τοῦ Βυζαντίου μὲ τὴν ταπεινὴ ὁμολογία της ἁμαρτωλότητάς της ἦταν ἐξαιρετικὰ οἰκεῖα στὸν Παλαμᾶ. Αὐτὸ τὸ «παράδαρμα τοῦ ποιητῆ στὸ κρεβάτι τῆς ἀγρύπνιας» (ὅπως κάπου σημειώνει) τὸ ἔνιωθε ὁ Παλαμᾶς. Ταυτίζεται ἐντόνως τόσο μὲ τὴν ποιήτρια ὅσο καὶ μὲ τὴν ἁμαρτωλὴ γυναῖκα τοῦ ποιήματος καὶ μάλιστα σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε δίδει ἐνίοτε τὸν χαρακτηρισμὸ «κασσιανισμὸς» στὴν ποίησή του[6]. Πρόκειται μᾶλλον γιὰ τὸν κοινὸ βαθύτερο πόνο τῆς ἀνθρωπότητας, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου συμπίπτουν οἱ ἀνθρώπινες συντριβές.

Πρόκειται γιὰ «ποίηση ποὺ τὴ δέρνει ἡ μανία τῆς ἁμαρτίας τῆς σαρκικῆς καὶ ποὺ μαζὶ ἡ ἴδια δέρνει καὶ τὸν ἴδιο της τὸν ἑαυτὸ μὲ τὴ συνείδηση τοῦ ξεπεσμοῦ της». Ἡ συνείδηση τοῦ ξεπεσμοῦ καὶ ἡ συνακόλουθη ντροπὴ γιὰ περιστατικὰ τοῦ πρότερου βίου εἶναι τὰ βασικὰ γνωρίσματα ποὺ ἐντοπίζει ὁ Παλαμᾶς στὴν ποίηση τῆς Κασσιανῆς (καὶ τοῦ Καβάφη) καὶ αὐτὸ εἶναι σπουδαῖο. Στὴν «Ποιητικὴ» καὶ στὸ «Λυρισμὸ τοῦ ἐγὼ» ὁ ἴδιος σημειώνει: «Ὁ ποιητὴς γνωρίζει, ζεῖ μὲ τὴν ἀντίληψη καὶ τὸ πάθος, μὲ τὸ φόβο κάποιας ἐνθύμησης καὶ μὲ τὴν ἀπόγνωση κάποιας συμφορᾶς. Εἶναι κάτι σὰν ἁμαρτία καὶ σὰν ξεπεσμός, σὰν κατρακύλισμα, σὰν ἐξορία, χαμὸς κάποιου παραδείσου ποὺ θὰ λογάριαζε πὼς τῆς ἦταν ἀρχικὰ τῆς

ζωῆς του γραμμένο νὰ κατοικήσει ἕνας ἐκτοπισμὸς ἀπάνου σὲ μιὰν ἄγονη πιὰ κι ἀχάριστη γῆ. Τὸν τρώει τὸ σαράκι. Ἡ τύψις...». Καὶ ἀλλοῦ: «τὰ χέρια τῆς ψυχῆς του ὁ ποιητὴς ψηλὰ τεντώνοντας πρὸς δέηση γεμάτη ἐλπίδα (ζεῖ) μὲ τὴν προσδοκία τῆς ἀποκατάστασης. Σύντομο στάσιμο μεταφυσικό. Ὁ ποιητὴς φυσικὰ πάσχει ἀπὸ τὴ συνείδηση τοῦ ἀγιάτρευτου ξεπεσμοῦ. Ὅσο περνᾶν τὰ χρόνια τόσο ἁπλώνονται μέσα του τὸ πένθος τῆς συνείδησης αὐτῆς καὶ τὸ ξετύλιγμα τοῦ τραγουδιοῦ του καὶ μ' ὅλη του τὴν πολυχορδία συχνὰ πυκνὰ κόβεται ἀπὸ τὴ μονότονη πιστοποίηση τῆς συνείδησης μιᾶς κρυφῆς ἁμαρτίας... κάτι ποὺ φτάνει στὴν ἐξομολόγηση καὶ ὅμως εἶναι κατάβαθα θαμμένο ὥστε νὰ φτάσει ἴσαμε τὰ μάτια τοῦ ποιητῆ, δάκρυο καὶ κλάμα καὶ σὰν ὀλοφυρμὸς νὰ χυθεῖ»[7].

Μὲ τὸν «κασσιανισμό» του ὁ Παλαμᾶς ἐρχόταν σὲ μιὰ βαθιὰ συναίσθηση ἁμαρτωλότητας καὶ συντριβῆς, ὅπως ἀκριβῶς συνέβη μὲ τὴν Κασσιανή, ἀλλὰ καὶ τὴν ἁμαρτωλὴ γυναῖκα τῶν Εὐαγγελίων, ἡ ὁποία ἔχυσε τὸ μύρο τῆς λατρείας καὶ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας της στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ. Ἐκ παραλλήλου, προσεγγίζει τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς θρησκείας τῶν Πατέρων καὶ γνωρίζει τὸ ἀπαραχάρακτο εἰς τοὺς αἰῶνες πρόσωπο καὶ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς Ὀρθοδοξίας. Συνιστᾶ τὴν καθαρὰ θρησκευτικὴ στάση τοῦ ποιητῆ ἴσως ἀνεπίγνωστη, ὁπωσδήποτε ὅμως ἀπόλυτα καὶ βαθιὰ θρησκευτική[8].

Τὸ τροπάριο ἀποτελεῖ ἕνα ἀριστουργηματικὸ ποιητικὸ κείμενο μὲ βάθος ἀμέτρητο γιὰ τὴ δύναμη τῆς μετάνοιας καὶ τῆς θείας εὐσπλαχνίας. Μέσα στὴ μορφὴ τῆς ἁμαρτωλῆς γυναίκας, προβάλλεται ἡ πορεία κάθε ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν πτώση πρὸς τὴ σωτηρία, δεικνύοντας ὅτι ἡ ἐπιστροφὴ στὸν Θεὸ εἶναι πάντοτε δυνατή, ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ εἰλικρίνεια, ταπείνωση καὶ ἀγάπη. Τὸ τροπάριο συνιστᾶ μιὰ «χριστιανικὴ ἐξομολόγηση τῆς ἁμαρτίας», μιὰ ἀποτυχία τοῦ ἀνθρώπου νὰ ζήσει κατὰ Θεόν. Βυθισμένος ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας, τῶν τύψεων, προβάλλει ἐντόνως ἡ ἀνάγκη γιὰ ἔλεος, συγχώρεση, λύτρωση. Κατὰ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη Χρυσόστομο: «μηδεὶς ὀδυρέσθω τὰ πταίσματα· [59.723] συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε[9]».

---

[1] Ἀποδίδεται στὸν Ἅγιο Ἰωάννη Χρυσόστομο.
[2] Ε.Ν. Μόσχος. 1993. Ἡ μεταφυσικὴ ἀγωνία στὸν Παλαμᾶ. Δ.Ν. Παπαδήμας, σ. 123.
[3] Κασσιανὴ ἡ ὑμνωδός. Ἐκδόσεις Φοίνικας. 2002. Ἡ ταπεινὴ μοναχὴ Κασσιανὴ καὶ τὸ τροπάριό της στὸ https://www.monastiria.gr. Μεγάλη Τρίτη: Ποιά ἦταν ἡ Κασσιανὴ καὶ ποιά ἡ ἁμαρτωλὴ γυναῖκα τῶν τροπαρίων στὸ https://www.ekklisiaonline.gr. Ὁσία Κασσιανή: Ποιά ἦταν ἡ ὄμορφη ὑμνογράφος στὸ https://www.tovima.gr.

[4] Ε.Ν. Μόσχος. 1993. Ἡ μεταφυσικὴ ἀγωνία στὸν Παλαμᾶ. Δ.Ν. Παπαδήμας, σσ. 121-167.
[5] Π. Μ. Καρδαμάκης. 1993. Ὀρθόδοξη πνευματικότητα. Ἀκρίτας.
[6] Ε.Ν. Μόσχος. 2000. Ἀκτῖνες. Ὁ «κασσιανισμὸς» τοῦ Παλαμᾶ.
[7] Ε.Ν. Μόσχος. 1993. Ἡ μεταφυσικὴ ἀγωνία στὸν Παλαμᾶ. Δ.Ν. Παπαδήμας, σσ. 121-167.
[8] Ε.Ν. Μόσχος. Ὅ.π., σ. 137.
[9] Κατηχητικὸς εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα. MIGNE, Patrologia Graeca 59, 721-724.
Πηγή: pemptousia.gr